

5. J. Goller: *Molba*

Četveroglasni mješoviti zbor i sopran solo: Nika Vukovac

Koncertom je ravnala s. Mercedes Visković, a na orguljama je pratio o. dr. Jordan Kuničić.

MOJA SJECANJA NA ALBU VIDA KOVIĆA

Ivan Brkanović, Zagreb

Albu Vidakovića sam upoznao na Konzervatoriju 1941. god. gdje je djelovao kao profesor teoretskih predmeta kao i ja. U tom kolegijalnom odnosu on je bio uvijek ugodan i dobar, a iz tih kolegijalnih odnosa razvilo se postepeno između nas prijateljstvo u pravom smislu riječi. On mi je pričao o svom boravku u Rimu, o »Sv. Ceciliji«, o njegovom profesoru, o studiju, o radovima koje je tamo izradio, o Subotici i o Hrvatskoj koju je beskrajno volio i bio joj odan. Ja sam mu pričao o Bersi, o mojim prvim uspjesima, o *Kvartetu*, o *Triptihonu*, o Kotoru i o Parizu, i o domovini koja mi je bila jednako opterećenje kao i njemu. U tim strašnim danima rata kad su se ljudi nekako izmijenili i postali egoistično egocentrični, ja sam se razočarano povukao u svoju ljušturu, sav obuhvaćen nekim beznadnim pesimizmom. Albe je bio onaj koji je u tim teškim i zlokobnim danima mojim ulijevao svjetlost nade. »Uhvati se, čovječe, posla, piši i napiši, pa će iz te tmine dneva naših izbiti radost naše vjere!« — znao bi mi reći. I tada negdje o sv. Luki kad je moje kršno ime, bili su u mom selu od strane Talijana strijeljani neki moji znanci i prijatelji. Ogorčen na te zločine odlučih da proširim moj *Triptihon*, odnosno njegov drugi stavak — *Obred u crkvi* — koji govori o bezvrijednosti života bogata čovjeka, i treći stavak — *Apoteozu guslaru* (»Gusle mile, davorijo lipa, Gusle mile, ne ostale puste, Ne dvorile, davorijo lipa, Ne dvorile gospodara slipa, Već veselu braću i družinu«). Kad sam Albi saopćio svoju namjeru, on oduševljen tekstom reče mi: »Evo, to radi, evo smisla, evo svrhe u prkos vremenu ovom«. Kasnije sam napisao *Krijes planine*, pa kad je čuo nov *Triptihon* i vidio *Krijes planine* reče: »Evo, čovječe, i radosti za kojom si toliko žudio, vidiš da u radu treba tražiti smisao ove naše svagdašnjice«.

Nedeljom bi se našli na koru, na misi u 9 sati, pa bi poslije mise malo prošetali i pričali o dnevnim zbivanjima, a poslije podne običavao je doći k meni također na razgovor o kompozicijskim problemima. Na djelima njegovim i mojim nailazili bismo na pitanja u vezi s kompozicijskom i instrumentalnom tehnikom. To je bio jedan ugodan prijateljski intimni rad, a da nije bilo ničega što ne bi kao knjiga bilo za obojicu dostupno i otvoreno. U to vrijeme on je radio svoje mise i motete i sve što je bilo potrebno za crkvu, kao regens chori uložio je velike napore i znao je naročito o glavnim blagdanima, o Božiću, a pogotovo o Uskrsu, mnogo raditi i u tim danima biti potpuno fizički iscrpljen. Divio sam mu se kad bi od onih seoskih mališana znao postići gotovo reproduktivno čudo. I uza sav ogroman napor i umor nekako je znao ponosno i radosno zračiti. »Evo, Gospodine, i moj prilog!«, čitao sam tada na njegovu ozarenom licu. Negdje 1943. god. uvukao sam se u sebe i kao u nekom čudnom transu bacio sam se na *Ekvinocij*. Problema je bilo previše za moje kompozicijsko iskustvo, dileme i malodušje potiskuju zanos. »Ma, čovječe, ne zdvajaj, počni raditi i sve ćeš savladati«, govorio je. Rasle su stranice iz dana u dan, scena za scenom, čin za činom. »Evo, vidiš«, reko bi Albe, »ma nema toga što čovjek ne bi mogao savladati«. I tako dođoh do prve

slike II. čina. Stadoh malo. A što? Oluja! Nasmije se Albe: »Ne ćeš li nešto kao Rossini, kao Beethoven ili možda kao Wagner?«, O koje li sreće da ih ne poznam! »Ti dakle sumnjaš?«. »O ne, ja te samo upozoravam!«. »A ja ti kažem da ću tu biti uprkos svemu najvjerniji Brkanović. Pa moje je more, ja ga osjećam u svim njegovim raznolikostima, ja ga nosim u sebi, ja ga imam, i sad je najviše moje kad nije moje«. Zakrijesi se Albe: »Nikad ga izgubili nismo! Samo radi!«. Sirene su zavijale, ljudi su bježali iz Ilice, a mi smo za klavirom analizirali 2. sliku. Prozor do klavira u Kosirnikovoj ulici bio je otvoren i čujemo primjedu jednog prestrašenog: »Bože, kakve ovi imaju živce!«. Tada je i on počeo raditi na jednom orkestralnom djelu, pa smo i o tom razgovarali, gledali, analizirali i raspravljali, ali njegov svestrani interes već se tada ispoljavao u pravcu naučnog muzikološkog rada. Naravno, njega je zanimalo sve što je do tada bilo učinjeno. Naročito se zanimao za našu staru muziku i to je upućivalo na ono što je kasnije slijedilo. Nacionalni izraz u našoj muzici smatrao je ono što najviše muzički govori o nama, pa se pitao ne bi li se mogla na osnovi Kuhačeve studije o intervalima u našoj narodnoj muzici, sličnim analitičkim postupcima istražujući harmonijsku i melodijsku strukturu najuspjelijih djela nacionalnog smjera, doći do principa pomoću kojega bi se mogla stvoriti nekakva sintaksa hrvatskog muzičkog izražaja. Bio je mnogostran i o svemu se brinuo.

I poslije rata nalazio sam u njemu ohrabrujuću podršku. Naime djela koja sam završio krajem rata i kasnije, *Ekvinocij* (1945.) i *II. simfonija* (1946.), nikako nisu došla do izvedbe.

Naravno da sam bio beskrajno tužan. Nekako mi se činilo da je život izgubio svrhu. Albe bi onako srdačno i s pouzdanjem: »Čekaj, strpi se«.

I tako je bilo. Istom 1950. *Ekvinocij* je ugledao svjetlost pozornice, a *II. simfonija* izvedena je, čini mi se, iste godine na jednoj emisiji radiostanice. Poslije izvedbe *Ekvinocija* Albe, sretan kao i ja, uzbuđen kao i ja, umjesto lovor vijenca donio mi je jedan subotički pršut. A tada se živilo teško.

Poslije uspjeha koji sam imao s *Ekvinocijem* moja se situacija popravila, čak sam i u dva navrata bio biran za predsjednika Udruženja kompozitora Hrvatske. Dani su prolazili, radili smo svaki na svom poslu. Ja sam se nekako opredijelio za muzičko-scensko djelovanje, a Albe se sve više usmjeravao na naučno-istraživački rad. Kopao je po splitskim i dubrovačkim knjižnicama i o tom izvještavao, njegov interes usmjerio se i na Vinka Jelića, pa Jurja Križanića. Ovaj posljednji bio je i mene prilično zaokupio, naročito kada sam o njemu pročitao Krležin esej. Čak sam, bez uspjeha, molio Krležu da mi napiše libretto. Ma da je Vidakovićev stvaralački duh sada bio okupiran, kako rekoh, istraživačkim poslom, ipak želja za pedagoškim radom nije iščezla, pa mi je pričao kako ima nekih časnih sestara koje se spremaju za službu u crkvi u svojstvu orguljašica i voditeljica crkvenih zborova, te da s njima radi teoretske predmete, harmoniju, kontrapunkt i ostalo. Već se tada bavio idejom da osnuje pri Bogoslovnom fakultetu muzičko učilište za crkvenu muziku gdje bi se osposobljavali absolventi koji bi mogli vršiti muzičku službu u crkvi. Tu ideju je on u posljednjoj godini života i ostvario.

Kad sam se našao u teškim životnim uvjetima u kojima se mnogi ljudi nađu, Albe je došao nekako toplo ljudski, razložio bi prijateljski svoj stav i iznio svoje mišljenje. Rekao bi na kraju: »Ne mogu drugo nego da se molim Bogu za Tebe. U njegovim su rukama vremena moja. Ja sam se uzdao i neću se smesti dovijeka«. Kasnije sam otputovao u Sarajevo gdje ni prostorna udaljenost nije prekinula naše odnose. Kod god bih se našao u Zagrebu mi bismo se našli i popričali. Kad sam se ponovno vratio u Zagreb došlo je do izvedbe mojih *Helota* s kojima je Albe bio oduševljen, pa će onako smiješajući se: »Čovječe Božji, kad ćeš se jedanput smiriti. Vječno pro-

testiraš!». A ja njemu: »Albe, kad se smirim onda uistinu neću protestirati, ali će zato ostati djela koja će i dalje protestirati.«

Tužne godine 1964., čini mi se prve nedjelje po Uskrsu susretnemo se poslije mise pred katedralom. Nekako mi je umorno izgledao, ali uvijek jednako optimističan. Poslije dugog razgovora onako će veselo: »Kršćani su štedjet stali, ništa Bogu da dadu, a ti isto jedan od njih, more nota na sve strane, a dragom Bogu ništa!«. »Vidiš, Albe, varaš se. Pogledaj među mojim rukopisima kod tebe doma, pa ćeš naći i takve moje muzike.« (Naime, Albe je namjeravao pisati jednu studiju o meni pa me je tražio da mu dam sva moja djela i sve što je o meni napisano kao i što sam ja napisao.) »No šalim se, ali mogao bi napisati za ovaj moj katedralni zbor jednu latinsku misu.« Ja sam mu to obećao. Nekoliko dana kasnije išao sam Ilicom i susretom prof. Andreisa, ide nekako sav utučen i ozbiljan, pride mi i reče: »Znaš li da je Albe umro?«. Ja zaprepašten, sav protirnuo od očaja, ispričam mu o našem nedavnom susretu, i bila mi je sasvim neprihvatljiva tužna činjenica da je Albe mrtav. Sutradan sam primio osmrtnicu, gledao je nježno i zaprepašteno. Ne mogu opisati bol i tugu koju sam osjećao kad je Providnost iz ovog života otrgla čovjeka i prijatelja koji je još mnogo toga mogao dati hrvatskoj glazbenoj kulturi. Godinu dana poslije njegove smrti ja sam latinsku misu napisao i predao je na izvođenje katedralnom zboru, ali mada je djelo posvećeno njegovoj uspomeni do danas nije izvedeno ni djelomično.

Eto ispovijesti moga prijateljevanja sa Albom Vidakovićem.

NEIZPOLNJENA MISEL ALBE VIDAKOVIĆA

(Prispevek k biografiji)

Dragotin Cvetko, Ljubljana

Stiki, ki so bili med nama, A. Vidakovićem in menoj, so bili tesni in iskreni, prijateljski v pravem in čistem pomenu besede. Spoznala sva se kmalu po drugi vojni in se tu in tam srečavala ter se pogovarjala o vprašanih, ki so naju oba zanimala. Posebno intenzivni so postali nekako po letu 1958, tako sodim po spominu in tudi po korespondenci, ki je poslej bila čedalje obilnejša.¹ Marsikaj skupnega naju je vezalo, najbolj gotovo to, da sva oba raziskovala glasbeno preteklost, on hrvatsko jaz slovensko. Metodološko sva si bila sorodna in oba sva bila mnenja, da je treba razvoj in dosežke neke nacionalne in s tem ravno tako slovenske in hrvatske zgodovine glasbe razumeti in tretirati tako z vidika specifičnih razmer in pogojev nacionalnega kot evropskega prostora. Spremljala sva delo, ki sva ga vsak na svoj način in vsak zase opravljala. Tudi vrednotila sva ga, kritično, odprto in z namenom, da bi bilo kar najbolj uspešno in bi s tem tudi sama rasla. Bila so to plodna leta, zame in, mislim, tudi zanj, dragocena strokovno in za oblikovanje čistih človeških odnosov.

Ko je prijatelj Vidaković snoval svoje delo o Jurju Križaniću, je vznikla misel, da bi ga kot doktorsko

¹ Pisma, ki jih je A. Vidaković pisal avtorju tega prispevka, so hranjena v njegovem privatnem arhivu.

tezo predložil na ljubljanski filozofski fakulteti, ki je bila edina v okviru univerz na jugoslovanskem državnem prostoru, kjer je bilo to mogoče. Bilo je sredi leta 1963, ko mi je to omenil ob nekem srečanju. Zanimalo ga je, ali bi realizaciji lahko nasprotovali kakšni zadržki. Spominjam se, da sem se za njegovo misel navdušil. Podrobno sva se pogovorila o formalnostih, ki spremljajo tak proces, obenem pa sem mu glede na njegov obsežen znanstveni opus in tudi formalne kvalifikacije izrazil prepričanje, da ni ničesar, kar bi lahko oviralo uresničitev izrečene misli. Ko sem v tej smeri dobil pritrditev tudi v teku razgovora na dekanatu ljubljanske filozofske fakultete, sem mu svetoval, naj opravi vse potrebne formalnosti. Zanj so seveda bile potrebne razne listine. V tej zvezi je bilo treba poskrbeti tudi za nostrifikacijo diplome, ki si jo je leta 1941 pridobil na Papeškem inštitutu za cerkveno glasbo v Rimu in z njo stopnjo magistra kompozicije. To in tehnična izdelava medtem že dokončanega dela, ki ga je bilo po predpisih treba predložiti v 10 izvodih, je trajalo precej časa. V pismu, ki mi ga je pisal in je datirano z 11. novembrom 1963, piše Vidaković o tem tole:

»Prvih 6 kopija moje radnje su pretipkane, a sada čekam na ostalo. U međuvremenu će valjda stići i diploma iz Rima, pa ću prosljediti Muz. akademiji na nostrifikaciju. Dotle će radnja biti ispravljena i uvezana i onda ću sve skupa poslati na Dekanat.«

Iz dokumentacije² je razvidno, da so aktualni forumi u Rimu cit. diplomu overovali v dneh 3., 7., 9. in 10. januarja 1964. Ko jo je njen nosilec dobil, jo je poslal »agrebški Muzički akademiji, kjer so jo kmalu, 22. februarja 1964, nostrificirala. Neposredno nato 25. februarja 1964, je Vidaković naslovil dopis »Dekanatu Filozofske fakultete v Ljubljani, Odjel za muzikologiju« z naslednjo vsebino: »Potpisani prijavljujem temu za dizertaciju iz muzikologije pod naslovom 'Asserta musicalia (1656) Jurja Križanića i njegovi ostali radovi s područja glazbe' s molbom da se odobri. — Primjećujem, da sam tu temu odabrao i obradio na poticaj VIII. Odjela za muzičku umjetnost Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu, koja je radnju uzela u svoj izdavački plan i objaviti će ju u 'Radu VIII. Odjela' tokom 1964 godine.«

Tej prijavi je priložil, kar za ta namen zahtevajo predpisi curriculum vitae, bibliografijo (»popis radova«) in dispozicijo teme (»dispozicija radnje«), vse izčrpno in z jasnimi formulacijami. Biografski podatki o njem so nam seveda dobro znani, ravno tako bibliografski.³ Kakor so v cit. prilogi, pa so čisto izvirni, koncipiral jih je Vidaković sam in se mi zato zdi prav, če se objavijo v njegovi stilizaciji:

»Rođen sam dne 2. X 1914. u Subotici (AP Vojvodina). Pučku školu i niže razrede gimnazije završio sam u Subotici, a više razrede gimnazije i maturu u Travniku (BiH) 1932. godine. Teološki fakultet sam studirao od 1932. u Zagrebu i tamo sam 1937. diplomirao. Glazbenu naobrazbu započeo sam sticati u Subotici, gdje sam od 1925. — 1928. bio učenik Gradske muzičke škole (glavni predmet violina). Violinu sam kasnije nastavio privatno kod prof. J. Hermanna, a glasovir učio kod prof. E. Matzakove. Od 1932. učio sam privatno kod prof. F. Dugana u Zagrebu harmoniju, kontrapunkt, forme i harmonizaciju gregorijanskog korala. Od 1937. do 1941. studirao sam na Papinskom Institutu za crkvenu glazbu u Rimu. Diplomirao sam iz kompozicije i gregorijanskog korala postigavši stupanj Magisterija kao đak R. Casimirija i L. Reficea. Muzikologiju i muzičku paleografiju studirao sam kod R. Casimirija, E. Dagnina, P. Perettija i G. Suñola. Od 1941. do 1948. predavao sam kao profesor na zagrebačkom Konzervatoriju harmoniju, kontrapunkt i orgulje. Od 1951. bio sam predavač crkvene glazbe i estetike na Teolo-

² Vsa tu omenjena dokumentacija je ravno tako v priv. arhivu pisca tega prispevka.

³ GI, npr. Muz. enc. II, 1963, 762; MGG 13, 1599—1600; La Musica II, 1971, 1416; Larousse de la Musique 2, 1957, 469; Enc. de la Musique Fasquelle III, 1961, 855.